

**CURTEA SUPRĂ
DE JUSTIȚIE**

D E C I Z I E

cu privire la admiterea recursului depus de Casa Națională de Asigurări Sociale,

în cauza de contencios administrativ intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Cristian Costin împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil,

împotriva deciziei din 16 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău

*(Dosarul nr. 3ra-370/23
NR. PIGD 2-21097204-01-3ra-30032023)*

Instanța de apel a aplicat eronat normele de drept materiale. Pensia de urmaș nu se calculează în baza unei pensii speciale. Aplicarea art. art. 24-26 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998.

Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani, jud. V. Sîrbu,
Curtea de Apel Chișinău, jud. A. Minciuna, V. Negru, E. Palanciuc

20 noiembrie 2024

Textul corespunde originalului

Examinând în ședință publică recursului depus de Casa Națională de Asigurări Sociale

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*,

Oxana Parfeni,

Ion Malanciuc, *judecători*,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 29 iunie 2021, Cristian Costin s-a adresat în instanța de judecată cu acțiune în contencios administrativ împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil.

2. În motivarea acțiunii a indicat reclamantul că, la 23 martie 2021, a decedat tatăl său, întreținătorul Nicolai Costin. Iar până la momentul decesului, a beneficiat de pensie specială (de judecător) în mărime de 18160 lei.

3. Relatează reclamantul că, la data de 15 aprilie 2021, s-a adresat la Casa Teritorială de Asigurări Sociale sect. Buiucani, mun. Chișinău, cu cerere de acordare a pensiei de urmaș, ce a fost înregistrată în cancelaria entității cu nr. 47, fiind recepționată la aceeași dată. Însă, prin decizia Casei Teritoriale de Asigurări Sociale sect. Buiucani, mun. Chișinău nr. 3444 din 06 mai 2021, i s-a refuzat în acordarea pensiei de urmaș în cuantumul menționat în cererea de acordare a pensiei de urmaș nr. 47 din 15 aprilie 2021. Motiv din care, la 20 mai 2021, a depus la Casa Națională de Asigurări Sociale, cererea prealabilă de anulare a actului administrativ defavorabil și emiterea actului administrativ individual favorabil privind acordarea pensiei de urmaș în limitele legale, menționate în cererea nr. 47 din 15 aprilie 2021 adresată Casei Teritoriale de Asigurări Sociale sect. Buiucani, mun. Chișinău, care a fost înregistrată cu nr. C-998/21, iar prin urmare, prin decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale din 03 iunie 2021 nr. c-998/21, a fost refuzată, menționându-se că nu există temei pentru calcularea pensiei de urmaș din pensia pentru vechimea în muncă în funcție de judecător.

4. Comunică reclamantul că, decizia nominalizată a recepționat-o de la 08 iunie 2021. Iar întrucât, în privința sa sunt întrunite condițiile prevăzute de art. art. 24-27, 32 din Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii, având în vedere practica judiciară existentă la examinarea unor categorii similare de litigii, consideră că, refuzul în admiterea cererii prealabile este unul neîntemeiat și discriminatoriu, iar actul administrativ contestat este unul ilegal și pasibil a fi anulat. Or, în conformitate cu art. 9 lit. c), d) din Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii,

în sistemul public se acordă următoarele categorii de pensii: c) pensie de urmaș; d) pensie specială.

5. În sensul art. 10 din Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii, pensia specială reprezintă pensia publică stabilită și plătită conform prevederilor altor legi (În speță - Legea cu privire la statutul judecătorului nr. 544 din 20.07.1995).

6. Conform art. 25 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii, se stabilește pensie de urmaș copiilor până la vârsta de 18 ani sau, dacă își continuă studiile în instituții de învățământ de zi (secundar, mediu de specialitate și superior), până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 23 de ani.

7. În conformitate cu prevederilor art. 26 alin. (1¹) din Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii, cuantumul pensiei de urmaș în cazul copiilor până la vârsta de 18 ani sau, dacă își continuă studiile în instituții de învățământ de zi (secundar, mediu de specialitate și superior), până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 23 de ani, se calculează în mărime de 75% pentru fiecare urmaș, dar nu mai puțin decât cuantumul alocației sociale pentru pierderea întreținătorului. Iar în conformitate cu art. 27 alin. (1) al legii citate, categoriilor de urmași prevăzute la art. 25 lit. a), inclusiv celor aflați la întreținerea deplină a statului, se plătește integral pensia de urmaș.

8. În asemenea circumstanțe, solicită anularea deciziei nr. 3444 din 06 mai 2021 și nr. C-998/21 din 03 iunie 2021, precum și obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil cu privire la stabilirea și achitarea pensiei de urmaș în cuantum de 75% din pensia întreținătorului decedat, începând cu 23 martie 2021 din sumă de 18160 lei.

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE

9. Prin hotărârea din 28 decembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău sediul Râșcani, s-a admis cererea de chemare în judecată depusă de Cristian Costin către Casa Națională de Asigurări Sociale cu privire la anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea autorității publice de a stabili și achita pensia de urmaș. S-a anulat decizia Casei Teritoriale de Asigurări Sociale sect. Buiucani nr. 3444 din 06 mai 2021 și decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. C-998/21 din 03 iunie 2021. S-a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale prin intermediul subdiviziunii competente să emită act administrativ individual favorabil, potrivit căruia să stabilească și să achite lui Cristian Costin, pensia de urmaș în cuantum de 75% din pensia întreținătorului decedat Nicolai Costin, începând cu 23 martie 2021 din suma de 18160 lei.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

10. La 19 ianuarie 2022, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus cerere de apel nemotivată împotriva hotărârii Judecătoriei Chișinău sediul Râșcani din 28 decembrie 2021.

11. La 05 mai 2022 Casa Națională de Asigurări Sociale a depus cerere de apel motivată solicitând casarea hotărârii Judecătoriei Chișinău sediul Râșcani din 28 decembrie 2021 și emiterea unei decizii privind respingerea acțiunea înaintată de Cristian Costin.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

12. Prin decizia din 16 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins apelul declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva hotărârii Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani din 28 decembrie 2021.

13. În motivarea soluției, instanța de apel a stabilit că concluziile primei instanțe, expuse în hotărâre, corespund circumstanțelor de fapt.

14. La fel Curtea de Apel Chișinău, a reținut prevederile art. 31, art. 32 alin. (1) (în redacție la momentul obținerii pensiei) din Legea cu privire la statutul judecătorului nr. 544 din 20 iulie 1995, art. 24, art. 25 alin (1) lit. a), art. 26 alin. (1) și (1¹), art. 27 alin. (1) din Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat nr. 156 din 14 octombrie 1998.

15. Totodată, a stabilit că defunctul Nicolai Costin era beneficiar de pensie specială în calitate de judecător. Iar organele de asigurări sociale au stabilit și i-au achitat lui Nicolai Costin pensie în temeiul Legii cu privire la statutul judecătorului. Quantumul pensiei în perioada ianuarie-martie 2021, constituind 18160 lei. Iar astfel, Cristian Costin are dreptul de a pretinde la stabilirea și achitarea pensiei de urmaș în mărime de 75% din pensia tatălui său Nicolai Costin, aflată în plată la momentul decesului, deoarece prevederile Legii privind sistemul public de pensii urmează a fi coroborate cu prevederile Legii cu privire la statutul judecătorului, care este o lege specială.

16. A notat că, instanța de fond just a reținut că, Cristian Costin întrunește condițiile prevăzute de lege pentru stabilirea pensiei de urmaș și, anume că, este fiul defunctului Nicolai Costin, își face studiile în cadrul unei instituții de învățământ superior la secția cu frecvență de zi, nu a atins vârsta de 23 ani, iar la momentul decesului Nicolai Costin beneficia de pensie.

17. Iar prin urmare, întrucât, Cristian Costin întrunește condițiile de a beneficia de pensie de urmaș după decesul tatălui său Nicolai Costin, având vârsta de până la 23 ani, fiind student în cadrul unei instituții de învățământ superior, la secția cu frecvență de zi, iar defunctul a beneficiat de pensie pentru vechime în muncă, odată ce legea nu prevede expres altă bază de calcul, rezultă că pensia de urmaș pentru Cristian Costin urmează a fi stabilită conform prevederilor art.25 alin.(1) lit. a) în coroborare cu art.26

alin.(1¹) a Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat nr. 156 din 14 octombrie 1998, din pensia aflată în plată lui Nicolai Costin.

18. De asemenea, completul judiciar a reținut că, Casa Teritorială de Asigurări Sociale sect. Buiucani, mun. Chișinău, neîntemeiat i-a refuzat stabilirea și achitarea pensiei de urmaș lui Cristian Costin, în cuantum de 75% din pensia întreținătorului decedat Nicolai Costin, începând cu 23 martie 2021 din suma de 18 160 lei. Or, atât la examinarea cererii depuse de către Cristian Costin, la 15 aprilie 2021, cât și la examinarea cererii prealabile depuse la 20 mai 2021, Casa Națională de Asigurări Sociale, nu a determinat corect raportul juridic în cauză, și a interpretat eronat prevederile legale, circumstanțe, care în esență, au și generat aplicarea incorectă a prevederilor care reglementează raporturile juridice legate de stabilirea și achitarea pensiei de urmaș, iar în așa fel, fiindu-i încălcat dreptul de proprietate (pensie) al lui Cristian Costin.

19. Instanța de apel a subliniat că nu poate reține argumentele apelantei Casa Națională de Asigurări Sociale, deoarece acesta interpretează eronat normele de drept și situația de fapt, iar concluzia primei instanțe este rezultatul unei interpretări corecte a normelor de drept material cu aprecierea juridică cuvenită a probelor.

20. La fel a concluzionat că prima instanța a examinat cauza sub toate aspectele, stabilind cu certitudine raportul juridic litigios, circumstanțele de fapt, caracteristice raportului juridic litigios, legea materială ce guvernează raportul juridic, creând participanților la proces, condiții obiective și echitabile, pentru exercitarea drepturilor și obligațiilor procedurale, fapt ce se încadrează în asigurarea părților dreptul la un proces echitabil, garantat și asigurat prin art.6 al Convenției Europene pentru apărarea a Drepturilor Omului.

21. Totodată, Judecătorul Curții de apel Chișinău Veronica Negru a formulat opinie separată asupra Deciziei Curții de Apel Chișinău din 16 noiembrie 2022 adoptate urmare a judecării cererii de apel înaintată de Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva hotărârii Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani din 28 decembrie 2021, considerând că instanța de fond în mod eronat a adoptat soluția de admitere integrală a acțiunii formulate de Cristian Costin, arătând că la caz, urma a fi admis apelul declarat de Casa Națională de Asigurări Sociale, casată hotărârea instanței de fond cu pronunțarea unei noi hotărâri de respingere integrală a acțiunii ca fiind neîntemeiată.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

22. La 12 decembrie 2022, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus recurs nemotivat împotriva deciziei din 16 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău.

23. La 28 martie 2023 Casa Națională de Asigurări Sociale a depus cerere de recurs motivată, solicitând admiterea acestuia, casarea deciziei instanței de apel și pronunțarea unei noi decizii privind respingerea cererii înaintate.

ARGUMENTELE RECURSULUI

24. În motivarea recursului, Casa Națională de Asigurări Sociale a invocat că, instanța de apel la examinarea cauzei a emis o decizie pripită nefiind studiate minuțios actele normative în vigoare, cât circumstanțele de fapt ale cauzei, care reglementează obiectul litigiului, menționând că nu au fost luate în considerație argumentele recurente.

25. Notează că, în conformitate cu art. 24 alin. (1) din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limită de vârstă sau de pensie de dizabilitate ori îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii de dizabilitate prevăzute la capitolul II secțiunea 3 din prezenta lege.

26. Potrivit prevederilor art. 25 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, se stabilește pensie de urmaș copiilor până la vârsta de 18 ani sau, dacă își continuă studiile în instituții de învățământ de zi (secundar, mediu de specialitate și superior), până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 23 de ani.

27. În temeiul art. 26 alin. (1¹) al legii menționate, pensia de urmaș se stabilește procentual din pensia pentru limită de vârstă sau din pensia de dizabilitate severă a susținătorului, iar în cazul în care susținătorul nu era beneficiar de pensie pentru limită de vârstă, sau era beneficiar de pensie de dizabilitate accentuată sau medie - procentual din pensia potențială calculată pentru dizabilitate severă. Cuantumul pensiei de urmaș se calculează în mărime de 75% pentru fiecare urmaș, dar nu mai puțin decât cuantumul alocației sociale pentru pierderea întreținătorului.

28. Dat fiind faptul că, întreținătorul, Nicolai Costin, la momentul decesului era beneficiar de pensie pentru vechime în muncă ca judecător stabilit în conformitate cu Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, cuantumul pensiei de urmaș a reclamantului/intimat s-a determinat procentual, în proporție de 75%, din pensia potențială calculată pentru dizabilitate severă conform Legii nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, care începând cu 01.04.2022 constituie - 7 173.12 lei.

29. Subliniază că, în partea motivată a actului judecătoresc instanța de apel citează art. 24, 26 al Legii nr. 156/1998, dar ignoră cu desăvârșire condițiile în care urmează să se stabilească pensia pentru pierderea întreținătorului, și anume: defunctul urma să beneficieze de pensie pentru limita de vârstă sau pensie de dizabilitate severă (gradul I).

30. La caz reține că, defunctul beneficia de pensiei pentru vechime în muncă.

31. Totodată, cu relevanță la litigiul inițiat Casa Națională atrage atenția asupra Hotărârii privind excepția de neconstituționalitate a art. 24 alin. (1) din Legea nr.156/1998 privind sistemul public de pensii din 26.05.2022, prin care Curtea Constituțională menționează condițiile și circumstanțele în care urmează a fi acordată pensia pentru pierderea întreținătorului din pensiile speciale.

32. Mai mult, Curtea Constituțională a recunoscut constituțional art. 24 alin. (1) din legea pre notată, inclusiv copilului minor și/sau soțului supraviețuitor al persoanei decedate-titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limita de vârstă.

33. Astfel, prin admiterea acțiunii depuse de către intimatul Cristian Costin, instanța de fond a interpretat și aplicat eronat prevederile art. 24 alin. (1) din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii. Or, în condițiile speței și având în vedere dezideratele Curții Constituționale reținute în Hotărârea nr. 11 din 26.05.2022, este în afara oricărui dubiu că refuzul CNAS de a-i stabili intimatului pensia de urmaș din pensia specială a întreținătorului decedat Costin Nicolae este legal și întemeiat.

34. În același context cu titlu de informare, CNAS a menționa că Curtea Supremă de Justiție și-a expus poziția într-un caz analogic, menționând că pensia de urmaș poate fi calculată în exclusivitate din pensia pentru limita de vârstă sau pensia potențială de dezabilitate severă, or, în Legea nr. 156/1998 nu este prevăzută atribuirea pensiei de urmaș din pensia pentru vechime în muncă ca judecător.

35. Astfel, litigiului dat nu pot fi aplicate prevederile art. 24 al legii menționate, deoarece defunctul nu era beneficiar de pensie pentru limita de vârstă sau de pensie de dezabilitate severă.

36. Reieșind din cele relevate, recurenta apreciază că fiind neîntemeiată soluția instanței de fond, cât și a instanței de apel, iar actul judecătoresc - hotărârea / decizia, emisă pe prezenta pricină este pasibilă casării integrale, cu emiterea de către instanța de recurs a unei noi decizii de respingere integrală a acțiunii.

POZIȚIA INTIMATULUI

37. Prin referința depusă la 19 aprilie 2023 reprezentantul intimatului Cristian Costin, avocatul Alexandru Rotari, a solicitat a declara drept inadmisibil sau după caz nefondat recursul Casei Naționale de Asigurări Sociale cu menținerea hotărârii Judecătoreiei Chișinău, sediul Râșcani din 28 decembrie 2021 și decizia Curții de apel Chișinău din 16 noiembrie 2022.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

38. Art. XI alin.(3) din Legea nr.246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție):

”Recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului”.

39. Legea pentru modificarea unor acte normative (aspecte de procedură privind activitatea instanțelor judecătorești) nr. 224 din 31.07.2024 (în vigoare 16.08.2024), art. 13 din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție nr. 64 din 30.03.2023 (în vigoare 06.04.2023), s-a completat cu alineatul (51) cu următorul cuprins:

„Până la începerea activității Curții Supreme de Justiție în noua componență, președintele Curții formează completele de judecată. Curtea Supremă de Justiție va examina în complete de 3 judecători cererile de recurs, cererile de recurs în anulare și cererile de revizuire, care au fost inițial repartizate spre examinare completelor din 5 judecători. Acestea vor fi examinate de completul de judecători din care face parte judecătorul raportor.”

40. Art.244 alin.(1) din Codul administrativ (în vigoare până la 1 septembrie 2023):

„Hotărârile curții de apel ca instanța de fond, precum și deciziile instanței de apel pot fi contestate cu recurs”.

41. Art. 245 din Codul administrativ (în vigoare până la 1 septembrie 2023) prevede:

„(1) Recursul se depune la instanța de apel în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei instanței de apel, dacă legea nu stabilește un termen mai mic. Instanța de apel transmite neîntârziat Curții Supreme de Justiție recursul împreună cu dosarul judiciar.

(2) Motivarea recursului se prezintă Curții Supreme de Justiție în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei instanței de apel. Dacă se depune împreună cu cererea de recurs, motivarea recursului se depune la instanța de apel” .

42. Art.248 alin.(1) lit. c) din Codul administrativ (în vigoare până la 1 septembrie 2023) reglementează că:

„În urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: casează integral decizia instanței de apel și emite o nouă decizie”.

43. Art. 21 alin (1) Codul administrativ (în vigoare până la 1 septembrie 2023):

„Autoritățile publice și instanțele de judecată competente trebuie să acționeze în conformitate cu legea și alte acte normative.”

44. Art. 22 alin (1) Codul administrativ (în vigoare până la 1 septembrie 2023):

„Autoritățile publice și instanțele de judecată competente cercetează starea de fapt din oficiu. Acestea stabilesc felul și volumul cercetărilor și nu sînt legate nici de expunerile participanților, nici de cererile lor de reclamare a probelor.”

45. Art. 189 alin (1) Codul administrativ (în vigoare până la 1 septembrie 2023):

„Orice persoană care revendică încălcarea unui drept al său prin activitatea administrativă a unei autorități publice poate înainta o acțiune în contencios administrativ.”

46. Art. 194 alin.(2) din Codul administrativ prevede:

„În procedura de examinare a cererilor de recurs, hotărârile și deciziile contestate se examinează din oficiu în privința existenței greșelilor procedurale și aplicării corecte a dreptului material”.

47. Art. 244 alin. (2) coroborate cu art. 231 alin. (2) din Codul administrativ:

„Pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva. Pentru procedura în apel se aplică corespunzător prevederile cap. II din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.”

48. Art. 219 alin. (1)-(3) din Codul administrativ prevede:

„Instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți.

Instanța de judecată depune eforturi pentru înlăturarea greșelilor de formă, explicarea cererilor neclare, depunerea corectă a cererilor, completarea datelor incomplete și pentru depunerea tuturor declarațiilor necesare constatării și aprecierii stării de fapt. Instanța de judecată indică asupra aspectelor de fapt și de drept ale litigiului care nu au fost discutate de participanții la proces.

Instanța de judecată nu are dreptul să depășească limitele pretențiilor din acțiune, însă, totodată, nu este legată de textul cererilor formulate de participanții la proces.”

49. Art. 247 din Codul administrativ prevede:

„Curtea Supremă de Justiție examinează și soluționează recursul fără ședință de judecată. Dacă consideră necesar, Curtea Supremă de Justiție poate decide citarea participanților la proces.”

50. Art. 9 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998:

„În sistemul public, se acordă următoarele categorii de pensii: a) pensie pentru limită de vîrstă; b) pensie de dizabilitate; c) pensie de urmaș; d) pensie specială; e) pensie anticipată pentru carieră lungă.”

51. Art. 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998:

„Pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limită de vîrstă sau de pensie de dizabilitate ori îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii de dizabilitate prevăzute la capitolul II secțiunea 3 din prezenta lege.”

Art. 25 alin. (1) lit. a) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998:

„Se stabilește pensie de urmaș copiilor pînă la vîrsta de 18 ani sau, dacă își continuă studiile în instituții de învățămînt de zi (secundar, mediu de specialitate și superior), pînă la terminarea acestora, fără a depăși vîrsta de 23 de ani.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

52. Referitor la termenul de declarare a recursului, prevăzut de art. 245 alin.(1) și (2) din Codul administrativ (în redacția legii în vigoare până la operarea modificărilor prin Legea nr.246 din 31 iulie 2023 (în vigoare din 1 septembrie 2023), Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atestă că, Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia la 16 noiembrie 2022.

53. Din materialele cauzei rezultă că, instanța de apel a expedit la adresa de e-mail a participanților la proces copia dispozitivului deciziei din 19 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău la data de 20 noiembrie 2022, iar decizia motivată la 13 martie 2023, fapte confirmate prin extrasele din poșta electronică, anexate la dosar.

54. Astfel, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că recurentul Casa Națională de Asigurări Sociale s-a conformat dispozițiilor art. 245 din Codul administrativ și a depus în termen recursul la 12 decembrie 2022, iar motivarea recursului la 28 martie 2023.

55. La caz, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție a considerat inoportun de a cita participanții la proces pentru a se pronunța cu privire la problemele invocate în recurs, deoarece criticele recurente, au fost expuse cu suficientă claritate, părților fiindu-le create condiții egale de a cunoaște modul de derulare a procedurii în recurs, iar întru asigurarea respectării principiilor contradictorialității și disponibilității în drepturi, părțile au avut posibilitatea de a depune referință.

56. Verificând argumentele invocate în recurs, prin prisma materialelor din dosar, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție a ajuns la concluzia de a admite recursul, de a casa integral decizia și hotărârea primei instanțe, cu emiterea unei noi decizii de respingere a acțiunii, din considerentele ce urmează.

57. Recapitulând esența litigiului în scopul verificării aplicării corecte a dreptului material și procedural, instanța de recurs reține următoarea stare de fapt.

58. Astfel, din cumulul probatoriu administrat speței, rezultă că potrivit certificatului de naștere seria nr. NA-V 0043694 Cristian Costin este fiul lui Nicolai Costin și al Elenei Costin.

59. La 23 martie 2021, a survenit decesul lui Nicolai Costin, fapt confirmat prin copia autenticată a certificatului de deces seria nr. DC-IV nr. 1905019, eliberat de Serviciul Stare Civilă mun. Chișinău.

60. Conform informației eliberate de către Casa Națională de Asigurări Sociale nr. 1694 din 21 aprilie 2021, la momentul decesului, Nicolai Costin era beneficiar de pensie pentru vechime în muncă în calitate de judecător, în suma de 18160 lei.

61. Potrivit declarației de înmatriculare și scrisorii de referință din 19 februarie 2021, Cristian Costin își face studiile în cadrul instituției de învățământ superior, secția cu frecvență la zi, din or. Groningen, Olanda.

62. La 15 aprilie 2021, Cristian Costin a înregistrat la adresa Casei Teritoriale de Asigurări Sociale sec. Buiucani, mun. Chișinău, cererea nr. 47, prin care a solicitat stabilirea și achitarea începând cu data de 23 martie 2021, a pensiei de urmaș, în cuantum de 75 % din pensia întreținătorului decedat, Nicolai Costin, care la momentul adresării cu prezenta cerere constituia suma de 18160 lei.

63. Prin scrisoarea nr. 3444 din 06 mai 2021 Casa Teritoriale de Asigurări Sociale sec. Buiucani, mun. Chișinău a comunicat lui Cristian Costin că nu există temei de a satisface cerințele invocate în cererea nr. 47 din 15 aprilie 2021. Dat fiind faptul că, Legea cu privire la statutul judecătorului nr. 544 din 20.07.1995, nu prevede stabilirea pensiilor de urmaș, iar la momentul decesului, Nicolai Costin nu era beneficiar de pensie pentru limita de vârstă sau de dizabilitate, stabilită în condițiile Legii nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii și, respectiv pensia de urmaș se calculează în mărime de 50% din pensia potențială de dizabilitate severă

64. La 20 mai 2021 Costin Cristian a depus la Casa Națională de asigurări Sociale cerere prealabilă solicitând anularea deciziei Casei Teritoriale de Asigurări Sociale sect. Buiucani nr. 3444 din 06 mai 2021 prin care a fost refuzat acordarea pensiei de urmaș. Stabilirea și achitarea lunară a pensiei de urmaș ce i se cuvine în cuantum de 75% din pensia întreținătorului decedat Nicolai Costin, care la momentul adresării constituia 18160 lei, începând cu 23 martie 2021.

65. Prin scrisoare nr. C-998/21 din 03 iunie 2021 Casa Națională de asigurări Sociale a fost respinsă cerere prealabilă.

66. La 29 iunie 2021 Cristian Costin a înaintat acțiune în judecată solicitând anularea deciziei nr. 3444 din 06 mai 2021 și nr. C-998/21 din 03 iunie 2021, precum și obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil cu privire la stabilirea și achitarea pensiei de urmaș în cuantum de 75% din pensia întreținătorului decedat, începând cu 23 martie 2021 din sumă de 18160 lei.

67. Fiind investită cu judecarea cauzei, prima instanță a admis cererea de chemare în judecată depusă de Cristian Costin către Casa Națională de Asigurări Sociale cu privire la anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea autorității publice de a stabili și achita pensia de urmaș. S-a anulat decizia Casei Teritoriale de Asigurări Sociale sect. Buiucani nr. 3444 din 06 mai 2021 și decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. C-998/21 din 03 iunie 2021. S-a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale prin intermediul subdiviziunii competente să emită act administrativ individual favorabil, potrivit căruia să stabilească și să achite

lui Cristian Costin, pensia de urmaș în cuantum de 75% din pensia întreținătorului decedat Nicolai Costin, începând cu 23 martie 2021 din suma de 18160 lei.

68. Judecând apelul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale, instanța de apel a respins apelul și a menținut hotărârea primei instanțe.

69. Efectuând controlul judiciar al deciziei din 16 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău și al hotărârii din 28 decembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău sediul Râșcani, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată, că instanțele ierarhic inferioare, judecând cauza, au interpretat și aplicat în mod eronat legea, circumstanță ce a dus la aprecierea eronată a raporturilor juridica-publice litigioase și emiterea unor soluții greșite și neîntemeiate.

70. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție relevă că, instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea mult aspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege. Nici un fel de probe nu au pentru instanța judecătorească o forță probantă prestabilită fără aprecierea lor.

71. Fiecare probă se apreciază de instanță privitor la relevanța, admisibilitatea, veridicitatea ei, iar toate probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficientă pentru soluționarea cauzei.

72. Ca rezultat al aprecierii probelor, instanța judecătorească este obligată să reflecte în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele. Proba este declarată ca fiind veridică dacă instanța constată prin cercetare și comparare cu alte probe că datele pe care le conține corespund realității.

73. În aceeași ordine de idei, potrivit jurisprudenței stabilite, CEDO a învederat că unul din principiile legate de administrarea corectă a justiției se referă la hotărârile instanțelor de judecată, care ar trebui să explice în mod adecvat raționamentele pe care se bazează. Măsura în care se aplică această obligație de motivare poate varia în funcție de natura deciziei și trebuie determinată în funcție de circumstanțele cauzei (a se vedea *Moreira Ferreira*, *ibidem*, parag. 84; *Orlen Lietuva LTD. vs Lituania*, 29 ianuarie 2019, parag. 82).

74. La caz, instanța de recurs reține că, obiect al examinării prezentei cauze în instanța de contencios administrativ îl constituie verificarea legalității actului administrativ individual defavorabil al Casei Naționale de Asigurări Sociale privind respingerea cererii reclamantului Cristian Costin de a-i fi stabilită și achitată pensia de urmaș în mărime de 75 % din pensia întreținătorului decedat, care beneficia de pensie specială pentru vechime în muncă.

75. Sub acest aspect este notabil că, articolul 9 din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 prevede că în sistemul public, se acordă următoarele categorii de pensii: a) pensie pentru limită de vârstă; b) pensie de dizabilitate; c) pensie de urmaș; d) pensie specială; e) pensie anticipată pentru limită de vârstă.

76. Conform art.24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limită de vârstă sau de pensie de dizabilitate ori îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii de dizabilitate prevăzute la capitolul II secțiunea 3 din prezenta lege.

77. Remarcabil este că, redacția actuală a alin. (1) al art.24 din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 a fost modificată prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 290 din 16 decembrie 2016.

78. Din conținutul notei-informative la proiectul de Lege nr.290 din 16 decembrie 2016, în special a modificărilor operate la Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 rezultă că, scopul prezentului proiect de lege constă în sporirea gradului de protecție socială a pensionarilor pentru a le asigura un trai decent, modificările introduse având la bază garantarea principiului echității sociale, contributivității, egalității și non-discriminării.

79. Astfel, unul din obiectivele urmărite prin introducerea acestor modificări a fost reducerea inechităților din sistemul de asigurări sociale, crearea unui sistem echitabil, sustenabil, transparent și sporirea beneficiilor în vederea asigurării unui trai decent.

80. Colegiul denotă din prevederile Legii privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 că, asigurările sociale de stat intervin în anumite circumstanțe, atât în cazul în care o persoană atinge vârsta de pensionare, precum și cazul în care este necesară acordarea unui quantum suficient copiilor și/sau soțului/soției pentru a acoperi cheltuielile materiale pentru existența în urma decesului susținătorului. Această obligație asumată de asigurările sociale de stat este prevăzută în Secțiunea 4 din Legea privind sistemul public de pensii, fiind reglementată la art.24-27 din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998.

81. În corespundere cu art.25 alin.(1) lit. a) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, pensia de urmaș se stabilește copiilor până la vârsta de 18 ani sau, dacă își continuă studiile în instituții de învățământ de zi (secundar, mediu de specialitate și superior), până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 23 de ani.

82. Astfel, art. 25 alin. (1) lit. a) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 stabilește prima condiție materială în care copilul poate beneficia de pensia de urmaș din pensia părintelui decedat.

83. A doua condiție materială este impusă de art. 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, și anume că pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limită de vârstă sau de pensie de dizabilitate ori îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii de dizabilitate prevăzute la capitolul II secțiunea 3 din prezenta lege.

84. Pentru a explica sensul acestei dispoziții, este necesar de a o compara cu prevederile art. 24 alin. (1) până la modificările operate prin Legea 290/2016, care prevedeau că pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată era pensionar sau îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii în conformitate cu prezenta lege.

85. Pornind de la raționamentul explicit al legiuitorului dedus din prevederile art. 24-27 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998, modificată în anul 2016, pensia de urmaș urmează a fi acordată doar în două situații exhaustiv definite de legiuitor, și anume dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limita de vârstă, adică a împlinit vârsta prevăzută la art. 41 alin. (1), sau beneficiază de o pensie de dizabilitate.

86. Prin prezenta dispoziție, legiuitorul a exclus pensiile speciale precum sunt cele acordate judecătorilor, procurorilor, militarilor și altor categorii de persoane la atingerea unei vârste inferioare decât cea prevăzută la art. 41 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, din câmpul art.24 alin.(1) din Lege. Altfel spus, pensia de urmaș nu poate fi calculată din pensia specială ce constituie pensia pentru vechime în muncă.

87. Remarcabil este că, la 26 mai 2022, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a examinat excepția de neconstituționalitate a articolului 24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998 (condițiile de acordare a pensiei de urmaș).

88. Astfel, prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 11 din 26 mai 2022 (dosarul nr.158g/2021) s-a constatat că, prin excluderea de la beneficiul plății pensiei de urmaș al persoanelor indicate la articolul 25 alin.(1) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, succesoare ale persoanei decedate - titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă se încalcă articolele 16 și 47 din Constituție. Curtea a recunoscut constituțional articolul 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998, în măsura în care pensia de urmaș se acordă și persoanelor indicate la articolul 25 alin. (1) din această Lege, inclusiv copilului minor și/sau soțului supraviețuitor al persoanei decedate - titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă.

89. Totodată, Curtea Constituțională a dispus că, până la modificarea cadrului normativ, vor avea dreptul la pensia de urmaș persoanele indicate la articolul 25 alin. (1) din Legea nr.156 din 14 octombrie 1998, inclusiv copilul minor și/sau soțul supraviețuitor al persoanei decedate - titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă. În acest caz pensia de urmaș se va calcula din mărimea pensiei pentru limită de vârstă.

90. Curtea a precizat că, această soluție este una provizorie și va acționa până când vor fi operate modificările de rigoare în legislație, în conformitate cu considerentele acestei Hotărâri.

91. Astfel, Colegiul consideră că, prin admiterea acțiunii depuse de Cristina Costin instanțele ierarhic inferioare au interpretat și aplicat eronat prevederile art. 24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998. Or, în condițiile speței și având în vedere dezideratele Curții Constituționale reținute în hotărârea nr.11 din 26 mai 2022, este în afara oricărui dubiu că, refuzul Casei Naționale de Asigurări Sociale de a-i stabili reclamantului pensia de urmaș în cuantum de 75 % din pensia specială a întreținătorului decedat Nicolai Costin este legal și întemeiat.

92. Instanța de recurs notează că, în sensul hotărârii Curții Constituționale nr. 11 din 26 mai 2022, reclamantul ar putea pretinde la pensia de urmaș a întreținătorului titular de pensie specială, în cazul în care la data decesului acesta a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă, dar nicidecum nu din pensia specială de care a beneficiat întreținătorul decedat. În acest caz, reclamantul poate pretinde la pensia de urmaș calculată din mărimea pensiei pentru limită de vârstă. Totodată, schimbarea pensiei presupune formalități juridice care trebuie îndeplinite. În această ordine de idei, instanța de recurs nu poate reține argumentele invocate de Cristian Costin.

93. Pe cale de consecință, având în vedere interpretarea și aplicarea eronată a prevederilor legii materiale atât de către prima instanță, cât și de către instanța de apel, instanța de recurs conchide că actele judecătorești de dispoziție emise de acestea nu pot fi menținute, iar cererea de chemare în judecată depusă de Cristian Costin urmează a fi respinsă, ca fiind neîntemeiată.

94. Cu titlu subsecvent, în privința jurisprudenței în materie la care a făcut referire reprezentantul intimatului în referințele depuse pe marginea recursului cât și în cererea de chemare în judecată și care s-a stabilit la aplicarea prevederilor vechi ale legislației, Colegiul menționează că jurisprudența nu este imuabilă, ci din contra, progresivă în esență. În cazul oricărui reviriment jurisprudențial, condiția formală, prealabilă este existența, precum și necesitatea unei alternative de interpretare și aplicare a unor dispoziții legale. La caz, revirimentul practicii judiciare în materie au

la bază modificările operate la art. 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998 prin Legea nr. 290 din 16 decembrie 2016 și Hotărârea Curții Constituționale nr. 11 din 26 mai 2022 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998 (condițiile de acordare a pensiei de urmaș). Or, aceste modificări au schimbat condițiile/cerințele față de persoanele care poate beneficia de pensia de urmaș calculată în baza pensiei persoanei decedat.

95. În conformitate cu art. 6 § 1 din CEDO, orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărâ, fie asupra încălcării drepturilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

96. Instanța nu se expune asupra fiecărui argument invocat de participanții la proces, ținând cont de Avizul nr.11 din 2008 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni, în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, din care rezultă că, motivarea hotărârii nu trebuie înțeleasă ca necesitând un răspuns la fiecare argument invocat.

97. Or, potrivit jurisprudenței Curții Europene, pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea trebuie să evidențieze că, judecătorul a examinat chestiunile esențiale prezentate și nu trebuie interpretată ca impunând un răspuns detaliat la fiecare argument (Van de Hurk vs Țările de Jos, 19 aprilie 1994 , pct.61, seria A, nr.288).

98. Din considerentele menționate, completul Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul, a casa integral decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe și de a emite o decizie nouă, de respingere a acțiunii în contencios administrativ depusă de Cristian Costin.

99. Finalmente, Colegiul lărgit al instanței de recurs învederează că, soluția asupra fondului cauzei, la care a ajuns instanța de recurs, este compatibilă cu prevederile articolului 6 § 1 CEDO, fiind prevăzută de art. 248 alin.(1) lit. c) Cod administrativ, potrivit căruia examinând recursul, Curtea Supremă de Justiție adoptă decizie prin care casează integral decizia instanței de apel și emite o nouă decizie.

100. În conformitate cu art. 248 alin. (1) lit. b) și art. 248 alin. (3) din Codul administrativ,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursul depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

Casează decizia din 16 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, și hotărârea din 28 decembrie 2021 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani și emite o decizie nouă prin care:

Cererea de chemare în judecată depusă de Cristian Costin împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil, se respinge.

Decizia este irevocabilă.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Oxana Parfeni

Ion Malanciuc